

Uvodna riječ

Zbornik radova „Suvremeni pristupi u izučavanju japanskog jezika i kulture” nastao je kao rezultat želje za obilježavanjem 20. obljetnice Katedre za japanologiju i pokretanja novog preddiplomskog i diplomskog studijskog programa japanologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Zbornikom želimo predstaviti kratku povijest naše katedre, njezinu buduću misiju u okviru novih studijskih programa te radove naših nastavnika i studenata, kao i profesora drugih sveučilišta koji su svih ovih godina nesebično pomagali u razvoju i rastu naše katedre. Širenjem sadržaja postojećih i dodavanjem novih kolegija godinama smo postupno obogaćivali ponudu našeg studijskog programa, u isto vrijeme vodeći računa o kadrovskoj suficijenciji i profesionalnom razvoju svakog pojedinačnog nastavnika. Sve to omogućilo je da 2022. godine uđemo u proces akreditacije te konačno, iz slobodnog studija prerastemo u punopravni.

Program slobodnog studija japanologije krenuo je s izvođenjem akademske godine 2004/2005. Napisala ga je indologinja mr. sc. Klara Gönc Moaćanin u suradnji s japanskim lektorima. Profesorica Gönc bila je strastvena zaljubljenica u japansku kulturu, posebno japanski teatar o kojem je pisala u svojoj knjizi „Izvedbena obilježja klasičnih kazališnih oblika : grčka tragedija - indijska natya - japanski no” (2002). Sudjelovala je i u izdanju engleskog prijevoda odabranih odlomaka japanskog klasika *Genji monogatari*¹ napisavši predgovor.

Podrobniju povijest nastanka Katedre za japanologiju, odnosno njezin razvoj od osnutka 2004/2005. do 2020. godine, donosi prilog doc. dr. sc. Hazuki Mori koja je 2015. godine intervjuirala neke od sudionika i svjedoka toga procesa. Prema njezinim saznanjima katedra je počela s radom 1995. godine kada je u sklopu tadašnjeg Odsjeka za orijentalistiku i hungarologiju na čelu s prof. dr. sc. Milkom Jauk Pinhak krenuo kolegij Japanski jezik otvoren za javnost. Prvi predavač bio je prof. Franjo Štiglić, teoretičar fizike s iskustvom studiranja u Japanu. U vremenu bez interneta i oglašavanja njegov je kolegij pohađalo pedesetak studenata, što dovoljno govori o izuzetnoj popularnosti

¹ Murasaki Shikibu. 2002. *Pripovijest o Genjiju* (izbor), s engleskoga preveo Nikica Petrak.

japanske kulture u Hrvatskoj još u to vrijeme. Tome je sigurno pridonio i rad profesora Vladimira Devidea, još jednog znanstvenika (matematičara) s iskustvom boravka i studiranja u Japanu, koji je osamdesetih i devedesetih godina objavio niz knjiga na temu japanske kulture i književnosti, posebno haikua, održao brojna predavanja i svojim medijskim istupima potaknuo popularizaciju japanske kulture u Hrvatskoj. Profesor Devide je odlikovan Ordenom japanskog cara 1983. godine a 2004. je primio Priznanje japanskog Ministarstva prosvjete, kulture, športa, znanosti i tehnologije za istaknuti doprinos i međunarodno promicanje razumijevanja između Japana i Istočne Europe.

Od 2001. do 2004. godine japanske jezične kolegije, dva puta tjedno po 90 minuta, drži prof. Yukari Hill zaposlena kao viša lektorica. Otprilike u ovo vrijeme na Odsjeku za orijentalistiku i hungarologiju rađa se ideja da se studentima, uz jezične, ponude i kulturološki kolegiji, te se kreće s pripremom programa „Slobodnog studija japanologije“. Studij službeno započinje 14. listopada 2004. a u njegovoj realizaciji sudjelovali su i tadašnji japanski veleposlanik NJ. E. g. Ikeda Kaname, dekan Filozofskog fakulteta u Zagrebu prof. dr. sc. Miljenko Jurković, rektorica Sveučilišta u Zagrebu prof. dr. dc. Helena Jasna Mencer te ministar znanosti i obrazovanja prof. dr. sc. Dragan Primorac.

Slobodni studij trebao je biti prvi korak prema osnivanju redovnog studija, pa se s tim ciljem svih ovih 20 godina studij razvijao i nadopunjavao, kako obogaćivanjem studentskog programa tako i širenjem nastavničkog kadra, koji se istovremeno znanstveno usavršavao i napredovao u zvanjima. Od dva strana lektora koji su 2004. godine započeli slobodni studij japanologije na engleskom jeziku (prof. Yuzo Yada i prof. Sachiko Kurihara) do danas su razvoju katedre u svojstvu stranih lektora svojim nastavnim angažmanom pridonijeli prof. Satoshi Kusakabe, prof. Shin Ayukawa, prof. Masaaki Tachiki, prof. Junnosuke Takeuchi, prof. Kana Kamiya i prof. Chiyo Konishi. Trenutno su na katedri zaposlene dvije docentice (dr. sc. Hazuki Mori i dr. sc. Iva Lakić Parać), stalna lektorica (mr. sc. Emi Murata Margetić), asistentica (Katarina Šukelj, mag. jpn.), strana lektorica i vanjska suradnica (dr. sc. Velnja Rončević). Slobodni studij nudio je iznimno bogat i raznolik program te su, osim jezičnih kolegija, studenti slušali kolegije iz japanske povijesti, književnosti, religije i filozofije, umjetnosti te popularne kulture. Prema brojnosti kolegija odgovarao je jednopredmetnom studiju stoga nam je od početka, uz preddiplomski, u cilju bio akreditirati i diplomski studij jer bi, između ostalog, na taj način sadržaj svih dosadašnjih kolegija ostao zastupljen.

Sad već daleke 2008. godine potpisan je Sveučilišni memorandum o suradnji na polju obrazovanja, sporta, znanosti i tehnologije između hrvatskog Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa i japanskog Ministarstva za obrazovanje, kulturu, kulturu, znanost i tehnologiju. Brojni su se naši studenti u međuvremenu znanstveno i stručno usavršavali na japanskim sveučilištima s kojima je Filozofski fakultet u Zagrebu, posredstvom Katedre za japanologiju, potpisao sporazume o suradnji.

Imajući na umu sve navedeno, osnivanje redovnog studija na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu logičan je korak ka očuvanju, kao i poboljšanju, već dobro uhodane i nastavne i znanstvene prakse. Stoga je, ispunjenjem svih potrebnih uvjeta, 2022. godine započet i postupak akreditacije kojim će slobodni studij najzad prerasti u redovni. Osnivanjem punopravnog studija želimo, između ostalog, osigurati još bolju suradnju s kolegama u zemlji i inozemstvu, kako izdanja poput ovog zbornika ne bi ostala rijetkost, već postala ustaljena praksa.

Zbornik se sastoji od dvije tematske cjeline. U prvoj se iz različitih metodoloških perspektiva analizira japansko kulturno nasljeđe u kontekstu suvremenih znanstveno-nastavnih pristupa, a u drugoj su predstavljeni studentski prijevodi japanskih narodnih priča i kratkih pripovijetki u dvojezičnom formatu. U prvoj cjelini predstavljeno je deset radova koji pokrivaju sva područja zastupljena sadašnjim programom slobodnog studija japanologije: japansku književnost, povijest, suvremeno japansko društvo, religije te japansku lingvistiku. Radovi su napisani na tri jezika koja se koriste u našoj nastavnoj praksi: japanskom, engleskom i hrvatskom².

Katarina Šukelj analizira na koje se načine u suvremenom japanskom društvu prezentiraju i oblikuju pojedini, već gotovo samorazumljivi, povijesni termini, poput „Japan” i „Japanci” te sugerira neke od načina promišljanja stereotipnog predstavljanja homogenog Japana.

Velna Rončević prati japansku popularnu kulturu od poslijeratnog razdoblja do njezinog prelaska nacionalnih granica i ukazuje na neujednačenu prirodu tih transnacionalnih tokova koji se često predstavljaju kao jedinstveno zapadno iskustvo.

Hazuki Mori ukazuje čitateljima (prvenstveno studentima) na načine odabira tema za proučavanje japanske književnosti pozivajući se na utopijske misli japanskog pisca Iwakure Masajija (1903.–2000.).

Emi Murata Margetić predstavlja konkretne primjere nastavnih metoda i praksi prema CEFR-u (Common European Framework of Reference for Languages) i JF (Japan Foundation) standardu koje je razvila Japanska fondacija te niz korisnih nastavnih materijala za učitelje te učenike i studente japanskog jezika.

Iva Lakić Parać problematizira isprepletenost japanskih religijskih tradicija te ukazuje na suvremene istraživačke pristupe koji odbacuju ideju „koegzistiranja” različitih religija u Japanu zastupajući, umjesto toga, tezu o postojanju jedne tradicije koju svojim prižimanjem čine sve japanske religije.

Lovro Škopljanac obrazlaže japanski književni termin kigo (季語, doslovno „sezonska riječ”) u kontekstu opće teorije književnosti i hrvatske haiku prakse te predlaže

² Iznimka je jedan rad na srpskom jeziku kojeg smo ostavili u originalnom izdanju.

upotrebu hrvatske riječi „dobnica” kojom otvara vrata novijem pristupu analizi termina i njegove upotrebe danas.

Cikako Shigemori Bučar predstavlja projekt „Istočnoazijske zbirke u Sloveniji” ljubljanske Katedre za japanologiju, nastao u suradnji sa slovenskim muzejima i knjižnicama i proveden u svrhu rekonstruiranja kulturnih veza Slovenije i Istočne Azije, a mišljenja smo da je sličan projekt dobrodošao i u Hrvatskoj.

Divna Tričković analizira upotrebu i značenje predikatskog RU-oblika za izražavanje sadašnjeg vremena u japanskom jeziku te zaključuje da taj oblik uglavnom ne odgovara progresivnom značenju prezenta nesvršenih glagola kakvo nalazimo u srpskom jeziku, već više njegovoj kvalifikativnoj ili svakodnevnoj upotrebi.

Kana Kamiya analizom etimologije znakova „用” (yō) i „進” (shin), utemeljenoj na teoriji prototipova, istražuje njihovu višeznačnost i sposobnost tvorbe novih riječi i značenja te predlaže korištenje kognitivnih mapa te saznanja iz kognitivne psihologije i lingvistike pri savladavanju znakova, posebno za studente koji u pismu materinjeg jezika ne koriste znakove.

I na kraju, **Ivana Gubić** i **Iva Lakić Parać** predlažu upotrebu poezije u nastavi japanskog i kineskog jezika, smatrajući da književni tekstovi i kreativno pisanje pružaju različite mogućnosti za usvajanje stranog jezika koje nisu uvijek ili jednako zastupljene u udžbenicima i neknjiževnim tekstovima.

Nadamo se da smo izborom tema i autora uspjeli ostvariti namjeru ovog zbornika, a to je predstaviti inovativne spoznaje i suvremene pristupe u izučavanju i podučavanju japanskog jezika i kulture, kao i potaknuti daljnje istraživanje japanoloških tema u Hrvatskoj. Zbornik je jedno od rijetkih hrvatskih izdanja s radovima stručnjaka iz različitih područja japanologije pa vjerujemo da će poslužiti i kao inspiracija budućim naraštajima hrvatskih japanologa u njihovom znanstvenom i kulturnom stvaralaštvu.

Na kraju, zahvaljujemo autorima, recenzentima, lektorima i tehničkim urednicima koji su svojim trudom i znanjem omogućili nastanak ovog zbornika te podigli razinu kvalitete njegova sadržaja. Vjerujemo u daljnju uspješnu suradnju s kolegama u zemlji i inozemstvu te se veselimo novim zajedničkim projektima i razvijanju Katedre za japanologiju u budućnosti.

Urednica

doc. dr. sc. Iva Lakić Parać

Predstojnica Katedre za japanologiju